

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Білоцерківський національний аграрний університет
Словацький сільськогосподарський університет, м. Нітра
ДУ «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти»
Білоцерківський технологічно-економічний коледж
Козелецький коледж ветеринарної медицини
Компаніївський коледж ветеринарної медицини
Золотоніський коледж ветеринарної медицини
Олександрійський коледж
Бобринецький коледж ім. В. Порика
Тульчинський коледж ветеринарної медицини
Маслівський аграрний коледж ім. П.Х. Гаркавого

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**АГРАРНА ОСВІТА ТА НАУКА:
ДОСЯГНЕННЯ, РОЛЬ, ФАКТОРИ РОСТУ**

**Екологія, охорона навколишнього середовища
та збалансоване природокористування:
освіта – наука – виробництво**

31 жовтня 2019 року

Біла Церква
2019

	<i>Sphaerophoria menthastri</i> L.	1			ентомофаг
Neuroptera	<i>Chrysopa carnea</i> Steph.	2	1		ентомофаг
Всього		16	16	13	

* Примітка: К – контроль, 1 та 3% – варіанти обробки рослин препаратом.

У всіх досліджуваних варіантах зустрічалася хвороба борошниста роса, спричинювана паразитними грибами родини *Erysiphaceae*. На листках було відмічено наліт у вигляді окремих плям. Кількість заражених рослин на ділянку – до 5 шт. Пошкодження листка – до 5%. Різниці між обробленими та необробленими ділянками не було.

Отже, у агроценозі гречки за обробки органічно-мінеральним добривом кількість та суха маса бур'янів мали тенденцію до зменшення, зустрічалися представники сіми рядів комах у незначній кількості, яка не перевищувала ЕПШ. Крім шкідників посівів були знайдені запилювачі, ентомофаги та поліфаги.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Карпенко В.П., Патица В.П., Притуляк Р.М. та ін. Біологізована технологія вирощування гречки: рекомендації виробництву; за ред. В.П.Карпенка. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2016. 16с.
2. Сучек М.М. Екологічно безпечні елементи технології вирощування гречки в умовах Поділля. *Агроекологічний журнал*. Київ, 2017. № 1. 68-72.
3. Фітосанітарний моніторинг / М.М. Доля, Й.Т. Покозій, Р.М. Мамчур та ін. К.: ННЦ ІАЕ, 2004. 294 с.
4. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта. М.: Агропромиздат, 1985. 35

УДК 633.854.78:551.5

КОСТЮКЄВИЧ Т.К., канд. геогр. наук
Одеський державний екологічний університет

ОЦІНКА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УРАЇНИ ЩОДО УМОВ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКА

В роботі розглядається раціональне використання природно-ресурсного потенціалу території Південного степу в розрізі областей щодо умов вирощування соняшника. Одним з головних умов отримання сталих врожаїв соняшнику, є дотримання мінімального періоду повернення культури на місце попереднього вирощування. Тому нами була проведена кількісна оцінка допустимих площ вирощування соняшнику при різних системах сівозміни, та оцінено масштаби цих порушень.

Ключові слова: соняшник, врожай, сівозміна, посівна площа, природно-ресурсний потенціал території.

Соняшник є основною олійною культурою в Україні. З насіння соняшнику виробляють продукти за змістом незамінних для людини речовин, які

практично не мають собі рівних серед продуктів, одержуваних за рахунок інших рослинних ресурсів.

Основною найціннішою частиною врожаю соняшнику є насіння. Сучасні районовані сорти та гібриди містять до 54-55% жиру. Соняшникова олія має високі смакові якості і використовується переважно для харчових цілей в кулінарії, для виготовлення рибних та овочевих консервів, в хлібопекарській промисловості та для виготовлення різних кондитерських виробів, також є основним продуктом у нас в країні при виробництві маргарину.

Світовий попит на рослинні олії зростає з кожним роком, стимулюючи розвиток та нарощення переробних потужностей вітчизняного олійно-жирового комплексу. Одним з головних умов отримання сталих врожаїв соняшнику, є дотримання мінімального періоду повернення культури на місце попереднього вирощування. Науково доведено, що на одне і те ж поле в сівозміні соняшник не можна повертати раніше, ніж через сім-вісім років [1]. У вигляді виключення на четвертий рік можуть повертатися окремі гібриди з високим ступенем стійкості до різних патогенних організмів. Про це свідчать виробничі та наукові дослідження по вирощуванню гібридів Всеукраїнського наукового інституту селекції [2]. В інших же випадках в ґрунті відбувається накопичення різних збудників хвороб, які в подальшому будуть мати негативний вплив на рівень і якість майбутнього врожаю.

В зоні Південного степу кращим попередником для соняшника є озима пшениця, висіяна після кукурудзи на силос, зернобобові. Господарства, які не вирощували цукрові буряки, сіяли соняшник після пшениці в ланці з чорним та зайнятими парами. Після розміщення його після кукурудзи на зерно врожаї падають. Оскільки для росту соняшнику важливе значення має достатня зволоженість ґрунтів, у посушливі періоди в цій зоні поганими попередниками є цукрові буряки та суданська трава.

За ринкових відносин в аграрному секторі вплив економічних факторів на сівозміну помітно зростає, і, порівняно з агроекологічними причинами, вони часто стають домінуючими [3].

Середня врожайність соняшнику в Південному степу в період 2015-2017 роки становить близько 20,0 ц / га, найменші врожаї отримують у Херсонській області – 15,5 ц / га, а найбільші (20,0 ц / га) - в Одеській [4]. Загальна площа під посівами за даний період в середньому становила 1300 тисяч гектарів на рік, що становить 24% від усієї ріллі розглянутій території. Валовий збір в середньому за рік становив близько 2500 тисяч тонн.

З огляду на науково обґрунтовані норми вирощування соняшнику в 8- та 10-пільних системах сівозмін, розглянемо їх дотримання. На основі даних [4] нами була проведена оцінка допустимих площ вирощування соняшнику при 8- та 10-пільних системах сівозмін за період з 2015 по 2017 роки включно.

Проведемо оцінку масштабів цих порушень (рис.1). Так, при 10-пільній системі сівозмін відношення площ зайнятих під соняшником до оптимально допустимим в середньому по областях становило 240% (Одеська - 215%, Херсонська - 195% і Миколаївська - 307%). При 8-пільній системі сівозмін в

середньому відношення становило 191% (Одеська - 172%, Херсонська - 156% і Миколаївська - 246%).

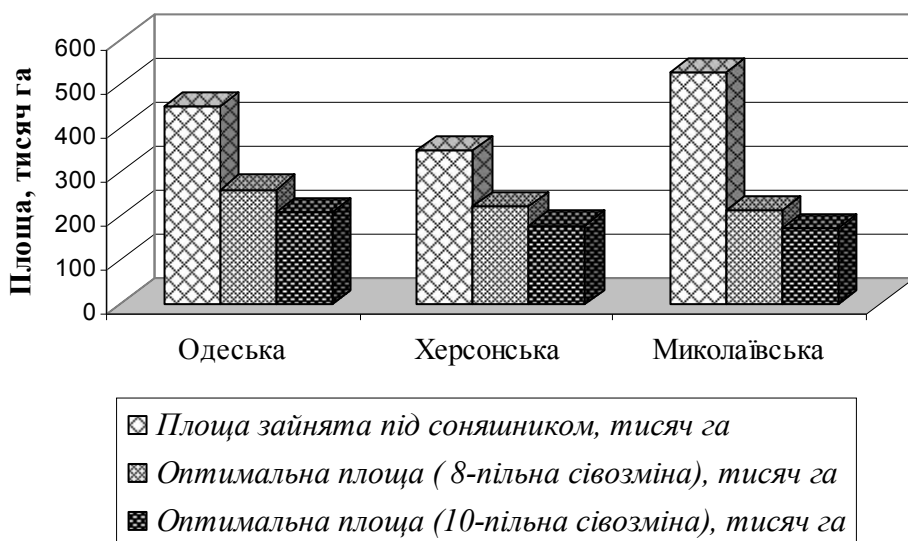

Рис. 1. **Порушення рекомендованих (при 8- та 10-пільній сівозміні) норм вирощування соняшнику на території Південного степу в розрізі областей за 2015-2017 роки.**

Побудовано автором на основі даних [4].

Дослідження Всеукраїнського наукового інституту селекції свідчать про можливість повернення ряду сортів гібридів соняшнику на колишнє поле вже через 5-6 років [2], тому нами також була проведена оцінка допустимих площ вирощування соняшнику при 5- та 6-пільній системі сівозмін. Розрахунки наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 - **Порушення екологічних норм вирощування соняшнику на території Південного степу в розрізі областей з урахуванням 5- та 6-пільної сівозміни за 2015-2017 роки**

Показники	Області		
	Одеська	Херсонська	Миколаївська
Площа ріллі по областях, тис. га	2075,4	1778,2	1699,5
Площа посіву соняшнику по областях, тис. га	445,9	346,8	522,0
Оптимально допустима площа при 5-пільній сівозміні, тис. га	415,1	355,6	339,9
Оптимально допустима площа при 6-пільній сівозміні, тис. га	345,9	296,4	283,3
Відношення площі посіву до оптимально допустимої при 5-пільній сівозміні, %	107	98	154
Відношення площі посіву до оптимально допустимої при 6-пільній сівозміні, %	129	117	184

Побудовано автором на основі даних [4].

У розрізі областей перевищені допустимі норми вирощування соняшнику за умов 6-пільної сівозміни найбільші перевищення спостерігаються в

Миколаївській – на 84%. Розглядаючи рекомендовані норми при 5-пільній сівозміні бачимо, що в Одеській та Херсонській областях перевищення не відбувається, в Миколаївській області перевищення зберігається - 54%.

З проведених порівнянь видно, що на всій території Південного степу України площі посівів зайнятих під соняшником, значно перевищують рекомендовані. Рациональне використання природного потенціалу території Південного степу, відносно вирощування соняшнику, з урахуванням освоєних переробних потужностей шляхом підвищення урожайності й приведення сівозмін до науково-обґрунтованих дозволить досягти сучасного обсягу виробництва, не порушуючи рекомендовані норми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Рациональні сівозміни в сучасному землеробстві / І.Д. Примак, В.Г. Рошко, Г.І. Демидась [та ін.]. Біла Церква, 2003. 384 с.
2. Шувар І. Краще місце для соняшнику / Агробізнес сьогодні. Київ, 2015. №4 (299). С. 48-49.
3. Денисенко Л.С. Максимізація прибутку як вирішальний чинник у порушенні екологічних норм вирощування соняшнику в Україні / Проблеми і перспективи розвитку науки в умовах євроінтеграції: матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 29–30 квіт. 2015 р). Чернівці, 2015. Т. 2. С. 11–13.
4. Державна служба статистики України. Сайт Державного департаменту статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 06.10.2019 г.).

УДК 630*228:630*272:630*46

ЛАВРОВ В.В., д-р с.-г. наук

СЛОБОДЕНЮК О.І., канд. біол. наук

САВЧУК Л.А., здобувач

Білоцерківський національний аграрний університет

СТАН РЕКРЕАЦІЙНО–ОЗДОРОВЧИХ, ЗАХИСНИХ І ПРИРОДООХОРОННИХ НАСАДЖЕНЬ В УМОВАХ М. УМАНЬ

Досліджено антропогенний вплив на внутрішньоміську частину зеленої зони Умані. Виявлено особливості і встановлено ступінь деградації лісопаркових екосистем залежно від їх функціонального призначення та віддаленості від об'єктів рекреації і шляхів комунікації. Встановлено, що в дендропарку «Софіївка» рекреагенна дигресія травостою і ґрунту, а також пошкодження дерев зосереджені навколо найпривабливіших об'єктів. Внаслідок нерегульованої рекреації більшого пошкодження зазнають насадження за межами дендропарку, що зростають у захисних смугах річок Уманки, біля кладовища з могилою духовного наставника хасидів, та Олександрівки, в районі затопленого гранітного кар'єру. Тут екосистеми на привабливих узліссях інтенсивно засмічені, витоптані, дерева механічно і пірологічно пошкоджені, подекуди всихають. Про певну втрату ґрунтозахисної і водоохоронної функції фітоценозів свідчить поверхнева водна ерозія ґрунту. Зростає загроза активізації задернелих ярів на крутих схилах до ставу Звірки. Необхідно зберегти лісопаркові насадження в захисних смугах гідрографічної мережі міста шляхом покращення регулювання в них рекреації та удосконалення інфраструктури зон відпочинку.